

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:
в Австрії:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1.70 кор.

За границею:

на цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів; з виплатою двічі
в тиждень 5½ долара, або 10
рублів; з виплатою що субо-
ти 4½ долара, або 9 рублів.
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.« — З Русланових псалмів М. Шапкевича.

Виходить у Львові що дня
крім неділь і руских свят
о 5½ год. пополудни.
Редакция, адміністрация і
експедиция «Руслана» при ул.
Оссолінських ч. II. (партер)
(фронт від ул. Тихої). Експе-
диция місцева в Агенції
Соколовского в насажі Гавс-
мана.
Рукописи звертає ся лише
напередне застереженя. —
Реклямації неопечатані є
вільні від порта. — Оголо-
шеня звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні довеня по 30 сот.
від стрічки.

Переворот в Туреччині.

(X) Військові революції є найбільшим
лихом, яке може постигнути яку небудь
державу, а се лихо тим страшнійше, чим
більше ся держава розстроена. Отсега до-
вело ся зазнати Османській державі, що
хилить ся від віків до щораз більшого зне-
силення і занепаду. Перед півроком відне-
сли там молодотурки дорогою військової ре-
волюції перемогу над султаном і завели кон-
ституційний устрій, а тепер супротивна вій-
ськова революция нанесла молодотуркам
страшне поразення. Військо кинуло ся перед
парлямент і приневолило президента по-
сольської палати Ахмеда Ріау, духовного
провідника молодотурецького заговору, зло-
жити президентуру. Також вел. везір Гільмі-
баша і ціле міністерство подало ся о від-
ставку. Султан заіменував вел. везіром б.
міністра загр. справ Тевфіка-башу, одначе
військо домагає ся Кіяміля-баші і окликну-
ло його в. везіром, зовсім на такий лад, як
в римекім цїсарстві робили се преторіяни.
Старенький Кіяміль, усунений недавно на-
сильно молодотурками, має остати в. везі-
ром, бо військо заявило, що инакше не у-
ступить.

Таким способом з підмогою багнетів,
якими молодотурки здобули перед більш як
півроком власть в Царгороді, побідили те-
пер їх противники, уступив Гільмі-баша,
якого вважають прихильником Австрії, ч
зростає в Царгороді вплив Англії, котрої
прихильником і орудєм уважають старень-
кого Кіяміля-башу. Доси рішали долю ве-
ликих везірів примхи Ільдіз-Кіоску, а тепер
рішає військова революция, кермована після
ескої імовірности заграничною рукою.

Сучасно з вістями про військову рево-

люцию в Стамбулі наслідки відомости про
наміри Болгарії, що за без огляду на
Туреччину бажає добати ся признаня неза-
висимости, а також в Македонії починає ся
розогнювати. В цілій сій ворохобні проя-
вляють ся суперничі впливи союзів євро-
пейських держав і задлятого царгородска
резолуция заслугує на тим пильнійшу ба-
чність, бо се може лише початок запута-
нини. Всі прихильники поступу споглядали
з великими надіями на турецький парла-
мент і бачили в нїм поруку європейского
мира, а тимчасом сей парламент став вяз-
нем військо, котре усунуло президента і вел.
везіра і убило одного молодотурецького
посла. В страшнім сьвітлі станув отже
турецький парламентаризм і закрявлена
турецька конституция, так що справді
зневіра починає на ново охоплювати
уми а іронічний вислів старого Сельс-
берого: реформувати Туреччину, значить
її погребати, — набирає певного значіння.

Правда, що турецький парламент вже в
своїх починах не був свободний, бо моло-
дотурки насильно усунули Кіяміля-башу
а видвинули на вел. везіра Гільмі-башу.
Сей однак не хотів бути слїпим орудєм
європ. держав, а правив спокійно і розваж-
но, і се іменно розятрило ворогованя між
сторонництвими так, що доведено до
його упадку.

Всі ті події кидають яскраве сьвітло
на політичні суперечности, які тепер
непокоять і отрясають Європу і про-
являють ся в горячковій сквалливости в
будованю великанських кораблів. Цар-
город став здавна боевищем європей-
ських дипломатів і огнищем всяких
кормолів і сею військовою революци-
єю кермують поки що невидимі ли-
чности, котрі висунуть ся з укритя, коли
рішуть ся перемога або поразення.

Ціла гроза сеї революції військової про-
явила ся в тім, що до неї, до анатолій-
ських полків, прилучили ся солунські
стрільці, котрих молодотурки вважа-
ли причиною гвардією і головною під-
порою своєю. Хто яму гребе, сам в
ню впаде. Те, що молодотурки запо-
діяли султанові, довело ся їм самим
зазнати. Замість парламентарних
способів музулманьска унія, котра
змагає до зєдиненя всіх музулман
Європи, Азії і Африки, уживає
війська проти вольнодумної унії.
Розятрюють ся віроісповідні
пристрасти, а се загално відомо,
до яких кривавих подій доводило
ся в Арменії. Внутрішні і зверхні
струї є необчислимими в наслідках
на Балкані а особливо в Царгороді
і приневолють мати бачне око на
всі можливости звязані з військовими
ворохобнями.

Австрійско-угорска монархія може
тепер о много спокійнійше пригля-
дати ся тамошнім подіям, бо єї
рахунки в Туреччині покінчені і
зв'язь з нею розлучена при-
лукою Босни, котру одобрили
обидві палати турецького парла-
менту. Австро-угор. монархії се
не доторкує ся безпосередно, чи
там будуть верховодити молодотур-
ки, чи власть султана скріпить
ся, або настане розлад. Але мимом
того Австро-угорска монархія
повинна пильно зважати на се, що
там діє ся, чи в Македонії не
почнуть ся знов кормоли держав.

Для нашої монархії не може се
бути байдужним, хто буде володіти
в Царгороді, бо поки що зміна
тепер відбула ся що до вел. везіра.
Показало ся, що сам парламент
ще не дає поруки мирної розв'язки
балканьского питання, а Європа
стає знов перед новим питанням
заграничної політики, щастє
лише, що огнищем нового загранич

Сільвіо Пелліко.

Із днів мого тюремного життя.

(Le mie prigioni).

З італійської мови переклав

Володимир Державин.

(Дальше).

Чекав я, поки не уїхали ми одної милі, тоді заговорив я до графа Б. — Гадаю, що ідемо до Верони.

— Поїдемо ще далі, відказав він; ідемо до Венеції і там передам я вас спеціальній комісії.

Ми іхали екстра-почтою, не задержували ся нігде і 20. лютого прибули ми до Венеції. У вересні мин. року, місяць перед моїм ув'язненем, був я в Венеції і їв обід в численім і веселім товаристві в гостинниці della Luna. Цікава річ! Саме до тої самої гостинниці привели мене тепер: граф й жандарм.

Лакей не мало здивував ся, коли мене побачив і (хоч жандарм і двох його прислужників, що грали ролю слуг, були перебрані) зміркував, що я в руках поліції. Мене урадувала ся стріча, бо я мав то пересвідчене, що лакей розкаже ще й иншим про мій приїзд.

По обіді запровадили мене до палати дожів, де тепер знаходиться трибунал судовий. Я перейшов кризь величаві салі delle Procuratie і по-

перед каварню Florian, де то я тішив ся красивими вечерами минулої осени: не стрінув я тут жадного мого знакомого.

Далі перейшли ми через невелику площу.. на тій самій площі заговорив до мене у вересні мин. року жебрак цікавими словами: Видко, що ви чужинець, добродію; та не розумію, як ви і прочі чужинці можете подивляти сей майдан: для мене — се місце недолі, я йду тоді через нього, як мушу.

— Чи вам тут лучило ся колись нещастє!

— Так, добродію, і то страшно нещастє, та не лиш мені самому. Най вас Господь хоронить, добродію! най вас Бог хоронить!

Потім швидко віддалив ся.

Коли я тепер переходив через се місце, для мене було неможливою річю, не пригадати собі тих слів жебрака. На тій самій площі я вступив слідуючого року на підвишене і вислухав засуду на смерть а опісля заміну сеї кари на 15 літ тяжкої тюрми.

Колиб в моїй голові було трохи містичної мрійливости, то був би я того жебрака мав за щось незвичайного, що предсказав мені так поважне се місце недолі.

Наводжу сей факт, як подію незвичайного роду.

Ми вступили на сходи палати і вийшли на гору; граф Б. поговорив з судьями, передав мене тюремному завідателеви і в зворушеню обняв мене на прощанє.

XXIII.

Мовчки йшов я за тюремним наставником. Коли ми вже перейшли многі хідники й многі салі, прийшли ми вкінці під Piombi (оловяний дах); се була славна державна тюрма з часів республики венецької.

Тут записав тюремний наставник моє імя в спис і замкнув мене в назначеній для мене кімнатці.

Так званий Оловяний дах (i Piombi) творила горішню часть тодішня палата дожів, що ціла є покритя оловом.

Моя кімната мала одно велике вікно з великаньскими кратами, що виходило над кривлю церкви св. Марка, рівнож оловом криту. Понад церкву бачив я в віддаленю конєць площі а на всі сторони много церковних веж й дзвіниць.

Великаньска дзвіниця св. Марка була в такім віддаленю від мене, як довжина цілої церкви і я міг чути, як люди говорили голосно на самім верхку. Також можна було бачити на ліво від церкви частину великого подвіря палати і оден з входів. В тій часті подвіря була публична керниця і до неї безнастанно приходили люди брати воду. Але, що моя тюрма була дуже високо, то люди на долі видавали ся мені так малими, мов діти і я міг розрізняти їх слова лиш тоді, коли голосно кричали. Так отже був я тут більше на самоті, чим в Медіо-ляні.

(Дальше буде).

ного пересилена не буде австро-угорська політика ані звязана з нею справа прилуки Босни й Герцоговини.

Допись з села.

(Про наші церковно-народні відносини і зараду для них).

Всі наші часописи без ріжниць партий писали про питане: длячого Русини так численно в останніх часах, попереходили на латинський обряд?... Здавалось би, що вже не потреба більше про те писати; але думаю, що тепер за надто для нас важне, щоби его вже більше не доторкатись.

Найголовніша причина єсть сильна агітація Поляків, передовсім польського духовенства. Польське духовенство у великій частині не тримає ся ані конкордії, ані жадних розпоряджень Риму — они всіх хрестять і сльоби дають всім, хто навине ся, буває і так, що до сльоби їм не потреба ніяких документів, як они є в руках руского пароха. Они знають, що дівчина єсть руского обряду, але у них то нічого не значить, бо они певні, що власть не потягне їх до одвічальности. Поляки переважно більше Поляками, як католиками. Те стверджує навіть їх патріот Немоевський в своїм органі „Myśl niepodległa“ ч. 92. Католицизм єсть лише маскою до польщеня нашого народа. Що Русини є добримми католиками і вірними синами Церкви католицької, се Поляки добре знають, але їм о що инше йде... Я знаю латинських священників, що прямо агітують межі Русинами, щоби переходили на латинський обряд: „podaj do starostwa, a ja cię przycmę na polskie“.

Най же би руский священник через невідомість охрестив дівчину з мішаного супружества, що мама єї єсть латинського обряду, або хлопця, сина батька латинського обряду, сей час скаржить до староства з староство сей час йде на руку латинського священника. Зле роблять ті священники братнього народа; через таке взиване до справ церковних властей політичних саме те духовенство піддає ся тій власти і справи Церкви передає властям цивільним до рішення, а то не вийде на добро кат. Церкви.

Вороги католицької Церкви тим лише тішать ся. Нехай власти Церкви латинського обряду над тим застановлять ся, бо де таке поступоване заведе?... Дальше над тою справою не хочу розводитись, думаю, що то належить до провінціального Собора; ми сами того відвернути не можемо. Але застановім ся над внутрешними причинами, над причинами, що лежать в нас самих.

Найважнійшою причиною єсть індеферентизм релігійний, або таки праме ворогованє інтелігенції против Церкви — застерігаюсь, що не всьої. Польська інтелігенція, знаємо, пильніше ходить до костела, як наша руска до церкви, необразований чоловік (Русин), як піде коли до костела і бачить там дідича, старосту, судию, учителя... то погадає собі, що костел мусить бути щось ліпшого, як наша церква, бо до церкви ходять переважно лиш бідні люди — і при невеликій навіть агітації покидає такий чоловік свій обряд. До того, як такий бідний чоловік піде на віче, та почує там лайку на поїв та єпископів, то таки відразу знеохотить ся до свого рідного обряду, бо він бачив, як „arcybiskup“ приїздив, то не тільки хлопці, але і урядники і пани его радо витали і віддавали ему належну честь, а ту руский газетник глузує в хлібороба, що поцілував митрополита в руку. Коли прийде піст, польська інтелігенція почуває ся до обовязку висповідатись і запричащатись, але у нас особляво у молодой інтелігенції єсть то рідкостю; памятаю, коли радник Олександр Барвінський у великий четвер причащав ся з рук Екск. Митрополита, то зараз „Діло“ закипило собі з того.

Коли Поляки ставлять костел або каплицю, то вся інтелігенція тим тіпшить ся і складає свої лепти, займає ся складками, навіть жидів в то втягають, а у нас, як вже де мають ставити церкву, то зараз знайдуть ся „вчені“ мудрагелики і кричать, що здирство — попи

дуть, не давайте, то не потрібне, то попівські вигадки. Чиж така агітація не зражає темного чоловіка до „польского косяола“? і не зробить з него Поляка?... Польські людові письма накликають до частого ходженя до костела — до послуху для „duszpasterzy“ а наші людові часописи не уміють нічого, як обиджати єпископів і лаяти „попів“ — кричати: „не слухайте попів“. Я бачив, що всі комітети польські писали до „ludu“ відозви, щоби тримались при виборах „swego karcana“, а наші патріотники не тільки в часописах, але навіть приватні листи розписували до селян: „ані до народної організації, ані на делегатів, ані на виборців не вибирайте попів“. Тож наші селяни оголомшені таким криком, лишений природного провідника, дає послух писарям і всяким агітаторам; свого душпастиря, свій обряд перестає любити. При найменшій пригоді переходить на „польске“.

(Конець буде).

Політичний огляд.

Австро-Угорщина.

Димісія кабінету др. Векерльєго наступить в найближшій часі. Нема однак сумніву, що Корона не прийме сеї димісії відразу, але буде домагати ся, щоби точки угоди з 1906 р. довершено а передовсім полагоджено виборчу реформу.

В міністерстві заграничних справ відбула ся в середу спільна міністерияльна нарада під проводом бар. Еренталя. В сій нараді брали участь: президент угорского кабінету др. Векерльє, міністри рільництва Дараві і др. Браф, угорські державні секретарі Стерені і Отлік, шефи секцій в міністерстві заграничних справ Реслер і Міхалович і шеф секції в міністерстві торговлі Рідль. Президент австрійского кабінету бар. Бінерт не брав участі в нараді задля недуги. Предметом обряд був торговельний договір з Румунією. Відпоручники, які повернули з Букарешту, зложили звіт з переведених доси переговорів. По довній розправі над неполагодженими питаннями, уділено відпоручникам, повертаючим до Букарешту, нових вказівок що до укінчення переговорів.

Заграниця.

Останні події в Туреччині є для Європи великою несподіванкою. Всі були того пересвідченя, що Молодотурки доконали вже остаточного перевороту в користь конституції. Між тим показало ся, як слабою була їх будівля, що розсипала ся тепер наче дімок з карт.

Слабою стороною Молодотурків було се, що опирали ся они головно на інтелігентних офіцерах, але не приєднали собі як належить простих жовнірів. Для того так легко прийшло ся реакціоністам побідити Молодотурків, збунтувавши військо против власних офіцирів. Всяка карність в турецькім війську тепер знищена; Туреччина не має в теперішности ніякої армії.

Супроти сего поголоски про те, що Болгарія хоче вихиснувати положенє в Туреччині і заняти Македонію, не є неімовірними мимо заперечень. Власне в хвилі, коли Болгарія має повну війскову висність над Туреччиною, є найлучша нагода, здобути собі „доступ до Егейского моря“.

Австро-Угорщина не може на се глядіти спокійно. Особливо ся обставина не є дуже відрадною, що реакціоністи домагають ся іменованя вел. везпром Кіяміля-баші, що попередно займав се становище. Він є прихильником Англії і тому Австро-Угорщина добачує в турецьких подіях руку останньої.

Можна рівнож здогадувати ся, що на останній події вплинув сам султан. Молодотурки накинули ему конституцію з помочію офіцирів, а він повалив їх з помочію підофіцирів. Зручно удавав він прихильника всіх молодотурецьких реформ, які ограничали его самовладу, аж вкінці діпняв свого.

З огляду на се, що австро-угорська печать пише про упадок молодотурків без ніякого жалю, догадує ся дехто, що они не мали симпатій в Відні і в Берліні та що реакція викликана при помочі німецьких марок і лише для позору помовляють Англію о спричиненє турецьких подій з останніх днів.

Про діяльність російської думи появили ся у великодушних числах тамошних дневників всякі оцінки з нагоди сеї, що на час свята она припинила свою роботу. Від Різдва до Великодня розглянула і обміркувала дума 117 начерків законів, а 11 з тих відкинула. Поміж тими, які дума прийняла, мають, як пише київська „Рада“ деякі велику вагу, наприклад: „про земельний закон 9. листопада, про заведене суду присяжних там, де попередно его не було, про налог на тютюн. Що до роботи думи коло державного бюджету, то за сей час розглянено й прийнято цілих 34 розписи прибутків і видатків всяких відомств. От тільки що до прав думи стежити за тим, як додержує законів адміністративна власть, чи до прав „запроса“ міністрів, то тут третя дума видимо з неохотою користувала ся з свого права, бо за сей час з 10 запитань прийняла тільки 3, а 7 відхилила. Про те й позасим наслідки думської роботи здають ся ніби не малими. Зовсім инше каже печать про роботу думи тоді, коли оцінює її не з того боку, що зроблено, а з того, як зроблено за минулий час. З сього боку роботу думи вихвалюють тільки октобристи та ті, що спільно йдуть з ними в думській роботі. Щож до думської опозиції та тих клас народа, інтереси яких опозиція обороняє в думі, то думка їх про роботу третьої думи і її значіння для народу зостала ся та сама, що була й зпочатку. Одна частка сеї роботи йде на видиму шкоду народови, а від другої ему ні холодно ані тепло, взагаліж користи від сеї роботи теперішньої думи народови небогато. Такої думки — вся поступова печать. Здавало ся, що такі сумні наслідки взагалі сеї роботи третьої думи повинні були вигнати ще більшого суму, бо „що далі в ліс, то більше дров“. Але кілька останніх засідань думи, на яких речники думского центру промовляли трохи инакше, ніж звичайно, потім — розпад, що здавна помічає ся серед октобристів, і нарешті якийсь хоч і невідразний, а всеж помітний рух, що прокинувся останніми часами серед думської групи поміркованих — все те дало привід „Рѣчи“ зрадіти і оголосити, що в думі почало ся „равненіє“ на ліво і поставити се „равненіє“ на карб кадетської партії, що ніби то она похнула октобристів ліворуч. Петербурське „Слово“ цілком слушно закидає „Рѣчи“, що органі кадетської партії не личить вихвалити ся своїми заслугами, а надто тоді, коли насправжки тих заслуг і немає. Про те і „Слово“ ніби бачить „равненіє“ думского центра на ліво, тільки що на его думку похнули центр ліворуч зовсім не кадети, а самі обставини, саме жите. А обставини сї були такі. З окола ніби все було спокійно й тихо, а в середні прорвали ся й виявили ся такі страшенні болячки того ладу, який панує в державі, що вдарили в той лад сильніше, ніж революційний рух. На думку „Слова“ отсї обставини посунули думу ліворуч. Чиж справді можна говорити про „равненіє“ думи на ліво, як про певну подію. Тільки хіба великий оптимізм може визнавати за певні признаки такої зміни, що поміняла ся останніми часами в думі. Про якесь „равненіє“ на ліво можна буде говорити аж тоді, коли третя дума покаже в своїй законодавній та контрольній роботі певні позитивні результати. Поки що се „равненіє“ виявляє ся тільки в незгоді з крайними правами, а говорити про него з певністю нема основи“.

МАЛІЙ ФЕЙЛЕТОН.

Пливем

— по морі тьми.

(II. Карманський).

(Дальше).

Се зявив ся правдивий опир. На вигляд: якийсь старий, кремезний, кудлатий пєско. Тільки очи в него були котячі — і замість звичайної шерсти на пєску мав — п'ячки. Вядко: его служба, ссати кров.

Говорив гавкаючи. Тяжко мені приходилось его розуміти.

І він жалував ся.

